

KS. PAWEŁ BORTO

Instytut Teologii Fundamentalnej KUL

TEOLOGIA W POSZUKIWANIU WIĘZI Z BIBLIĄ
INTERNATIONAL CONGRESS „THE SOUL OF THEOLOGY”.
ON THE ROLE OF SCRIPTURE IN THEOLOGY
LEUVEN, 17-20 WRZEŚNIA 2015 R.

Ponad 200 członków i zainteresowanych osób wzięło udział w Międzynarodowym Kongresie Europejskiego Stowarzyszenia Teologów Katolickich odbywającym się w dniach 17-20 września 2015 roku. Kongres, zorganizowany z okazji 50. rocznicy zakończenia Soboru i wydania Konstytucji dogmatycznej O Bożym Objawieniu, odwołał się do jednego z najważniejszych wskazań soborowych wyrażonych w Konstytucji *Dei Verbum*, gdzie ojcowie soborowi postulowali, aby studium Pisma Świętego było duszą teologii (por. KO 24).

Organizatorzy Kongresu, który miał miejsce na Katolickim Uniwersytecie w Leuven w Belgii, postanowili podjąć się refleksji nad zagadnieniem roli Pisma Świętego w teologii, starając się zgłębić pytanie, w jaki sposób studium Biblii może być duszą różnych dyscyplin teologicznych i jakie jest właściwe miejsce egzegezy biblijnej w refleksji teologicznej. Oczywiście, tak zarysowany ogólny problem domagał się uwzględnienia tematyki związanej z zagadnieniami szczegółowymi, a więc takimi, jak: rozumienie natchnienia Pisma, relacja pomiędzy Objawieniem a Pismem, historyczność opowiadań biblijnych, rola Pisma w liturgii, w kulturze, w życiu Kościoła itp.

Program Kongresu został ułożony w ten sposób, że do głównych wystąpień zaproszono wybitnych specjalistów z danej dziedziny, ale zarazem w ciągu dnia przewidziano także część obrad w formie seminariów oraz komunikatów profesorów i doktorantów. Sesje obejmujące seminaria i komunikaty odbywały się równolegle w tych samych porach dnia i w różnych miejscach tak, iż uczestnicy Kongresu mieli możliwość dość szerokiego wyboru spośród wielu bardzo zróżnicowanych i często szczegółowych tematów. Główne wystąpienia były zaś skoncentrowane w pierwszej części przedpołudnia i w ostatniej części popołudniowych obrad.

Trudno jest oddać w pełni treść wystąpień, które miały miejsce w ramach sesji przewidzianych na seminaria i komunikaty. Wystarczy wspomnieć, że program Kongresu obejmował 4 seminaria oraz 18 sesji (każdorazowo jednocześnie odbywały się 3 sesje w różnych miejscach), podczas których zaprezentowano 53 komunikaty. Ta część Kongresu pozwalała zorientować się w całej różnorodności zagadnień, jakie podejmowane są w poszczególnych ośrodkach teologicznych w Europie. Wystarczy, dla przykładu, przywołać kilka z tematów, jakie zostały przedstawione w ramach tej części Kongresu: Danilo Verde (KU Leuven) *The Song of Songs: A Thorn in the Eye of Biblical Theology?*; Yesudasana Remias (KU Leuven) *Metaphor Theory in the Intertextual Study of the New Comparative Theology*; Piotr Roszak (Nicolaus Copernicus University) *Revelation and Scripture. Exploring the Scriptural Foundation of sacra doctrina in Aquinas*; Patrick Becker (Institut für Theologie der RWTH Aachen) *Zum Schriftverständnis im religiösen Fundamentalismus*; Richard Miller (Creighton University) *Scripture and the Untying of Gordian Knots in Theologies of Divine Providence*; Calin Saplacan (Université Babeş-Bolyai) *La référence à l'Écriture dans l'action morale chrétienne*.

Zamiarem organizatorów było jednak to, aby główne wystąpienia podjęły najważniejsze kwestie związane z tematem Kongresu. Miały temu sprostać wystąpienia głównych prelegentów. Jednym z pierwszych był referat Prof. Dr. Ch. Theobalda (Centre Sèvres – Faculté des Jésuites de Paris), w którym francuski teolog chciał odpowiedzieć na pytanie, jakie sposoby czytania Pisma i egzegezy biblijnej pozwalają wnikać w Objawienie chrześcijańskie. Francuski teolog wskazał na trzy obszary, w których współczesna lektura i egzegeza Biblii może znaleźć wspólne pola z teologią, określając je jako najważniejsze wyzwania: 1) konieczność opracowania teorii „sensów” Pisma uwzględniającej z jednej strony Biblię jako księgę mogącą być natchnieniem (ponieważ jest to księga należąca do kultury – również tej zsekularyzowanej), a z drugiej jako księgę natchnioną (księgę Kościoła); 2) docenienie twórczego charakteru tradycji chrześcijańskiej odczytującej ciągle nowe znaczenia w Piśmie; 3) rozumienie pojęcia Objawienia jako rzeczywistości dynamicznej w historii ludzkości.

Drugi z głównych referatów poświęcony został problemowi sprzeczności twierdzeń zawartych w Biblii. Wygłosiła go Prof. Dr. Sasja Wendel (Universität zu Köln) pod tytułem: *In Antinomien verstrickt. Zum Problem einer begründungslogischen Rezeption der Hl. Schrift*. Odwołując się do myśli Abelarda, S. Wendel postanowiła ukazać, dlaczego Biblia nie jest tylko księgą mającą na celu uzasadnienie pewnych prawd wiary. Poprzez ukazanie związku pomiędzy Objawieniem a Pismem wskazała, w jaki sposób można odczytać Abelardowską zasadę służącą rozwiązywaniu sprzecznych twierdzeń w Piśmie i mówiącą o tym, że powątpiewanie prowadzi do pytań, te zaś pozwalają znaleźć prawdę (*dubitando enim ad inquisitionem venimus, inquirendo autem veritatem percipimus*).

Trzeci z głównych referatów wygłosił Prof. Dr. Vasile Mihoc (Lucian Blaga University in Sibiu – Romania), który zarazem reprezentował spojrzenie prawosławne. Referat zatytułowany *Meeting the Word (Logos) in the Holy Scripture. Biblical Interpretation*

in the Orthodox Theology pozwolił słuchaczom w panoramicznym skrócie ogarnąć całe bogactwo prawosławnej interpretacji Pisma opartej na teologii Ojców Kościoła. To interpretacja, w której rolę odgrywa otwarcie się na działanie Ducha Świętego, chrystocentryczna i rozumiejąca Osobę Chrystusa jako klucz hermeneutyczny Pisma oraz interpretacja eklezjalna.

Kolejny z głównych referatów, zatytułowany *Exegesis, Theology and „Lectio divina” in Dialogue*, przygotowała Prof. Dr Nuria Calduch-Benages (Papieski Uniwersytet Gregoriański). Postawiła sobie za cel ukazanie, w jaki sposób dwa, uważane za wykluczające się, podejścia do Pisma (egzegeza naukowa i lektura z perspektywy wiary) mogą się wzajemnie uzupełniać.

Kolejne dwa referaty pogłębiały zagadnienie czytania Pisma we wspólnocie Kościoła, z intencją duchowego ubogacenia wiernych. Prof. Dr Joris Geldhof (KU Leuven) przedstawił referat pt.: *Secundum Scripturas. A Theological Exploration of the Interwovenness of Liturgy and Bible* podkreślając, że liturgia i lektura Biblii z teologicznego punktu widzenia są ściśle ze sobą związane. Prof. Dr Ludger Schwienhorst-Schoenberger (Universität Wien) swoje wystąpienie zatytułowała *Lectio – Meditatio – Contemplatio. Zum Verhältnis von Schriftauslegung und spiritueller Praxis*, proponując w nim uzupełnienie klasycznego modelu obecnego w nauczaniu kościelnym i teologii (wiara – zrozumienie – praktyka) o model mający odpowiedzieć na współczesne wyzwania płynące ze strony tych, którzy nie podzielają wiary Kościoła w punkcie wyjścia (model: praktykować – doświadczyć – zrozumieć).

Ostatnie cztery główne referaty łączył charakter ściśle związany z tym, jak lektura Biblii oddziałuje na określoną wspólnotę. Pierwszy z nich, zatytułowany „*Canon and Community*”. *Zur sozioethischen Relevanz der Heiligen Schrift* (Prof. Dr Marianne Heimbach-Steins – Universität Münster, Prof. Dr Georg Steins, Universität Osnabrück), ukazał relacje pomiędzy perspektywą etyczno-społeczną a tą, która otwiera się w krytycznym studium Biblii. Drugi z referatów („*The Word will not return Empty*”. *The Risky Enterprise of Working with Biblical Theology in the Religious Education Classroom* – Prof. Dr Bert Roebben, Institut für Katholische Theologie, Dortmund) postawił sobie za zadanie ukazanie, w jaki sposób sami uczniowie czytający Biblię interpretują tekst biblijny oraz jakie wnioski należy z tego wyciągnąć. Kolejny z referatów (Prof. Dr Michel Younès, *Le Coran, âme de la théologie islamique? Enjeux d’une approche comparative islamo-chrétienne*) ukazał charakterystyczne dla islamu rozumienie Koranu oraz poprzez porównanie z chrześcijańskim rozumieniem Biblii uwypuklił różnice i podobieństwa istniejące między rozumieniem ksiąg świętych w tych religiach.

Ostatni z wykładów, zamykający całość obrad, zatytułowany został *Anima aut amica theologiae? Exegesis and Theology in Dialogue: The Study of Scripture in the Art. Of Theologizing in Dei Verbum 24 and Verbum Domini 31-47 and Beyond* (Prof. Dr Reimund Bieringer, KU Leuven). Głównym celem tego referatu było ukazanie źródeł soborowego stwierdzenia o studium Biblii jako duszy teologii oraz omówienie innych metafor używanych na określenie relacji między egzegezą a teologią. Autor po-

dją się tego zadania po to, aby wskazać na inne możliwe obrazy mogące opisać wzajemną relację między egzegezą a teologią, ponieważ uznał, że pomimo minionych 50 lat od Soboru relacja ta nie jest interpretowana jednoznacznie i w zmieniających się kontekstach niesie to ze sobą ryzyko niewłaściwego jej rozumienia.

Z kilku powodów Kongres ten uznać należy za niezwykle udany, choć pozostawił też uczucie Kongresu, który nie osiągnął celu. Był udany przede wszystkim dlatego, że pozwolił uczestnikom doświadczyć całej różnorodności ujęć i podejść, ale także i wróżliwości w podejmowaniu problematyki związanej z interpretacją Biblii. Po wtóre, główne wystąpienia łączyła logiczna myśl prowadząca stopniowo przez różne obszary refleksji teologicznej oraz odkrywająca przed uczestnikami, w jaki sposób łączą się one z lekturą Biblii.

W jednym jednak Kongres nie osiągnął celu. Uczestnicy po jego zakończeniu nie mogli powiedzieć, że łączy ich ten sam sposób rozumienia soborowego postulatu, by studium Biblii było duszą teologii. Kongres pokazał bowiem, że nie tylko w obrębie egzegezy istnieje wiele sposobów czytania Biblii, ale że również teologia na różny sposób rozumie, co to znaczy słuchać słowa Bożego zawartego w Piśmie. Szczególnie widoczne było to w pojawiających się sporach o to, jaki jest status egzegezy historyczno-krytycznej i egzegezy kanonicznej w obrębie teologii. Czy możliwe jednak będzie tutaj znalezienie jakiejś nowej drogi, która połączy te i inne tendencje w jedną, czy też w uprawianiu teologii należy wybrać któreś z ujęć? Jest to jedno z wielkich pytań współczesnej teologii i nie musi dziwić, że Kongres tego celu nie osiągnął. Ogromną zdobyczą było to, że owe różne ujęcia ze sobą się spotkały i zaistniały w całej polifonii ujęć.

KS. KRZYSZTOF KAUCHA

Instytut Teologii Fundamentalnej KUL

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ
„TEOLOGIA I NAUKI PRZYRODNICZE”
W RAMACH *MARIAN RUSECKI MEMORIAL LECTURES*
(KUL, 30 XI-1 XII 2015 R.)

W dniach 30 XI i 1 XII 2015 r. odbyła się w KUL ogólnopolska konferencja naukowa „Teologia i nauki przyrodnicze” w ramach organizowanych od 2013 r. przez Instytut Teologii Fundamentalnej KUL corocznych *Marian Rusecki Memorial Lectures* dla upamiętniania śp. ks. prof. dr. hab. dr. h.c. Mariana Ruseckiego (1942-2012). Cykl ten